

N:o 225.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtelse på arrende af staten tillhöriga vattenfall i Lagan vid Götaström och Fågelfors m. m. i Jönköpings län; gifven Stockholms slott den 23 april 1909.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att de staten tillhöriga vattenfallen i Lagan vid Götaström och Fågelfors i Tofteryds socken af Jönköpings län jämte för vattenfallens tillgodogörande nödiga, å en i statsrådsprotokollet åberopad karta närmare angifna jordområden må till Tofteryds kommun på arrende upplåtas för den tid samt mot den arrendeafgift och på de hufvudsakliga villkor i öfrigt, som vattenfallsstyrelsen uti ett i statsrådsprotokollet återgifvet utlåtande föreslagit, äfvensom med rätt för kommunen att fritt begagna de öfver kronoparken till området ledande vägar mot skyldighet att enligt lag deltaga i deras underhåll.

De till ärendet hörande handlingar och kartor skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oskar Nylander.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
23 april 1909.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 HAMMARSKJÖLD,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för landtförsvarsdepartementet anförde chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Nylander vidare:

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, den 18 mars 1907 ingifven skrift har Tofteryds kommun anhållit, såvidt nu är ifråga, att få arrendera vattenkraften uti de staten tillhöriga vattenfallen i Lagan från och med Götaström till och med Fågelfors inom Tofteryds socken af Jönköpings län äfvensom att vid bifall härtill få till fritt begagnande åt sig upplättna dels nödigt jordområde såväl för kraftstationsanläggningar med därtill hörande byggnader och ledningar som till eventuellt behöflig uppdämning i ån mellan Götaström och Fågelfors och till förbättring af därstädes befintliga dammfästen, dels ock nödiga vägar till och vid de blifvande anläggningarna, och har kommunen därvid hemställt, att såväl arrendeafgiften som tiden för upplåtelsens bestånd måtte bestämmas så gynnsamt som möjligt för kommunen.

Till stöd för ansökningen har kommunen framhållit, att det inom orten bedrefves en ganska betydande småindustri, bestående särskildt i

tillverkning af enkla och billiga åkdon; att denna industri vore så mycket betydelsefullare för orten, som dess jordbruksmöjligheter till följd af jordmånens mindre goda beskaffenhet vore ganska begränsade; att emellertid nämnda industri vore utsatt för en skarp konkurrens från enahanda industri å andra orter, där tillgång till billig drifkraft finnes; samt att det fördenskull för en fortsatt utveckling af denna industriella verksamhet vore synnerligen önskvärdt att genom ifrågavarande vattenfalls tillgodogörande anskaffa billig drifkraft.

Ifrågavarande vattenfall tillhöra dels kronoparken Götaström och dels Skillingaryds skjutfält. Kronoparken bildades år 1893, då för kronans räkning inköptes $\frac{1}{2}$ mantal Båramo, afsöndrad utmark från $\frac{1}{4}$ mantal Alshult och $\frac{137}{100}$ mantal Bohult i Tofteryds socken samt $\frac{1}{2}$ mantal Södra Dufveled och utjorden Ådufveled i Byarums socken. Största delen af dessa områden ligga väster om Lagan. En del däraf, tillhörande förenämnda hemmansdel i Bohult, är dock belägen öster om ån. Då Skillingaryds skjutfält bildades år 1896, afstods sistnämnda del af kronoparken till skjutfältet. Hela den till området hörande vattenkraften i Lagan bibehölls emellertid till kronoparken. Själfva vattenfallet vid Götaström har enligt upplysning i handlingarna varit obegagnadt, sedan kronan inköpte egendomen. Enligt vattenfallskommitténs förteckning öfver statens mera betydande vattenfall är afståndet från fallet till Skillingaryds mötesplats och järnvägsstation 3 kilometer. Fallhöjden är 3,3 meter och den tillgängliga vattenkraften har af kommittén beräknats till 46 hästkrafter vid lågvattenstånd och 69 hästkrafter vid industriellt medelvattenstånd. Vattenfallskommittén har om detta fall särskildt anmärkt, att vid Skillingaryd bedrefves en ganska betydlig småindustri (vagnmakeri), som möjligen i en framtid kunde behöfva fallets vattenkraft.

Vattenfallet vid Fågelfors är beläget strax söder om kronoparken något närmare Skillingaryd än fallet vid Götaström samt tillhör skjutfältet. Det förvärfvades af kronan år 1904, då för 20,000 kronor inköptes kvarn- och såglägenheten Fågelfors under kronoskattehemmanet Fåglabäck n:r 1, en från $\frac{9}{64}$ mantal samma hemman afsöndrad jordplan om 55 ar, kallad Betesveken, samt lägenheten Åäng om 3 tunnland 5 kappland, afsöndrad från $\frac{1}{8}$ mantal kronoskatte Boglös n:r 1. Sedermera har kronan jämväl förvärfvat områdena söder om lägenheten Fågelfors. Någon oklarhet om belägenheten och omfattningen af den s. k. Betesveken råder, men torde ej efter den utredning, som numera vunnits, inverka på afgörandet af förevarande framställning.

Domänstyrelsen
den 15 juni
1907.

Öfver framställningen har domänstyrelsen den 15 juni 1907 afgifvit underdånigt utlåtande och därvid öfverlämnat yttranden af vederbörande jägmästare och öfverjägmästare äfvensom af järnvägsstyrelsen. Af dessa yttranden framgår, bland annat, följande.

Vattenfallet vid Götaström har af jägmästaren ansetts icke under en öfverskådlig framtid kunna finna användning för skogsväsendets räkning; och har öfverjägmästaren i detta hänseende särskildt framhållit, att, då kronoparken vore bevuxen uteslutande med ungskog, vattenkraften vid fallet icke under de närmaste 60 åren komme att tagas i anspråk för skogsväsendets räkning. Den mark, som kan ifrågakomma för anläggning af kraftstation, utgöres enligt jägmästarens utsago af utmagrad sandjord, därå gjorda skogsodlingar gifvit mycket klent resultat och som kronoparken utan afsevärd olägenhet kan undvara. Äfven öfverjägmästaren har vitsordat, att denna mark är af ringa värde, bestående af mager, fin sand med ringa myllager. Genom den uppdämning, som skulle blifva en följd af anläggningen, komme enligt öfverjägmästarens antagande en del till inägorna hörande, utarrenderade ängar utmed Lagan att sättas under vatten, hvaremot själfva skogsmarken å kronoparken icke syntes skola komma att lida af uppdämning, då stränderna där vore höga och i allmänhet branta. För de industriella anläggningarna inom Skillingaryds samhälle har öfverjägmästaren ansett det vara ett lifsvillkor att erhålla billig kraft; och har öfverjägmästaren jämväl framhållit, att anläggningen möjligen äfven kunde blifva till gagn för de tidtals till Skillingaryd förlagda regementena. Såväl jägmästaren som öfverjägmästaren har föreslagit upplåtelse på 50 års tid, hvarjämte öfverjägmästaren ansett, att för det område, som toges i anspråk för själfva anläggningen, kunde bestämmas en afgift af 20 kronor för hektar, medan däremot den skada, som kunde tillfogas ängarna genom vattenuppdämning och som syntes icke kunna på förhand beräknas, enligt öfverjägmästarens uppfattning lämpligen kunde bestämmas af skiljemän.

Järnvägsstyrelsen har anfört, att ifrågavarande vattenfall hade hvarken det läge eller den storlek, att de kunde komma i fråga för elektrisk drift af någon del af statens järnvägar.

Med anledning af hvad sålunda förekommit hemställde domänstyrelsen, som ansett sig icke böra yttra sig om det till landtförsvaret hörande vattenfallet vid Fågelfors, att Tofteryds kommun måtte medgifvas rätt att under högst 50 år arrendera vattenfallet vid Götaström äfvensom mark för kraftstation m. m. mot årlig afgäld af 20 kronor per hektar, med skyldighet för kommunen att ersätta vederbörande

arrendator samt kronan enligt lagen om skiljemän den 28 oktober 1887 all den skada, som kunde genom uppdämning tillfogas kronoparkens mark. Storleken af arrendebeloppet för själfva vattenkraften ansåg domänstyrelsen kunna beräknas först efter af sakkunnig skedd uppskattning af kostnaden för fallets montering m. m.

Uti infordradt utlåtande den 1 juli 1907 har arméförvaltningen till en början meddelat, att lägenheten Fågelfors jämte två mindre jordområden är utarrenderad på fem år från och med den 1 januari 1907 mot en summa af 750 kronor, dock så att arrendatorn under de två första åren i stället för kontant arrende utför vissa närmare bestämda reparationsåtgärder, äfvensom att vid en den 26 september 1903 i sammanhang med inköp af lägenheten företagen besiktning och värdering af densamma vattenfallet därstädes uppskattats till 12,200 kronor, å lägenheten uppförda byggnader upptagits till 6,000 kronor och marken ansetts äga ett värde af i medeltal 150 kronor per hektar.

Arméförvaltningen den 1 juli 1907.

För egen del tillstyrkte arméförvaltningen, att ansökningen, såvidt den rörde förenämnda under arméförvaltningens disposition ställda lägenhet, måtte på det sätt bifallas, att Kungl. Maj:t — under förutsättning att kommunen träffade uppgörelse med nuvarande arrendatorn af ifrågavarande lägenhet samt vore villig att till pris, som af arméförvaltningen godtoges, inlösa å lägenheten uppförda byggnader — måtte medgifva kommunen att, mot den arrendeavgift samt på de villkor i öfrigt, som arméförvaltningen kunde finna skäligt bestämma, under en tid af högst 50 år få arrendera vattenfallet vid Fågelfors äfvensom mark för kraftstation och nödig mark för ledningar m. m. därstädes.

Den 19 november 1907 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttrat sig i ärendet och därvid anfört i hufvudsak följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 19 november 1907.

Beträffande värdet af vattenkraften i de ifrågavarande fallen innehölle handlingarna ingen annan utredning än att, som nämnts, vattenfallet vid Fågelfors vid en den 26 september 1903 i sammanhang med inköp af lägenheten Fågelfors företagen värdering uppskattats till 12,200 kronor, samt att enligt vattenfallskommitténs utredning år 1903 den i Götaströmsfallet tillgängliga industriella medelvattenmängden beräknats till 69 hästkrafter. Efter ett pris af 200 kronor per hästkraft, hvilket i detta fall kunde anses motsvara förhållandena, skulle efter 5 % afkastning å vattenfallens värde en arrendeavgift af 10 kronor vara skälig per effektiv hästkraft, som vid så kalladt industriellt lågvatten, det ville säga under minst 9 månader af året, kunde uttagas.

Då det vore till gagn för staten och det allmänna, att vattenfallen ifråga, hvilka dittills icke haft någon användning, blefve tillgodogjorda

i industriens tjänst, tillstyrkte väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sin del bifall till ansökningen på följande villkor:

1:o) att arrendetiden bestämdes till 50 år, räknadt från det vattenverksanläggningarna blifvit fullbordade och af statens kontrollant afsynade, samt att kommunen vid arrendetidens slut tillerkändes företrädesrätt till nytt arrende för en ytterligare period af 50 år, därest kronan icke själf önskade begagna eller reservera vattenfallen,

2:o) att det årliga arrendet för den första perioden bestämdes till tio kronor per effektiv hästkraft, som kunde genom vattenverksanläggningarna uttagas vid den minsta vattenmängd, som 9 månader af året icke underskredes,

3:o) att vattenverksanläggningarna borde vara påbörjade inom ett år och fullbordade inom fyra år, räknadt från det laga kraftvunnet tillstånd till desamma meddelats, såvida icke Kungl. Maj:t efter förhandenvarande omständigheter skulle finna skäligt förlänga nämnda tid,

4:o) att kommunen skulle vara skyldig utföra vattenverksanläggningarna i enlighet med den plan, som kunde vardas godkänd, och de föreskrifter i afseende å vattnets uppdämmande, som kunde vardas gifna vid den laga syn, hvilken på ansökan af kommunen och på dess bekostnad borde föregå anläggningarna,

5:o) att flottled, därest sådan förefunnes å ifrågavarande sträcka af ån, samt led för fiskens gång skulle af kommunen anordnas genom de blifvande dammbyggnaderna i öfverensstämmelse med hvad, som kunde komma att i behörig ordning föreskrifvas,

6:o) att vid arrendetidens slut kronan utan lösen skulle bekomma dels sådana delar af vattenverksanläggningarna, hvilka såsom dammar, kanaler och byggnader för vattenkraftens uttagande utöfvade inflytande å vattendragets förändring till lopp eller läge, dels de å den arrenderade marken uppförda byggnader, som vore afsedda för den vid vattenverksanläggningarnas drift och skötsel anställda personalen,

7:o) att kronan skulle äga rätt att vid arrendetidens slut till sig lösa de delar af vattenkraftsanläggningarna äfvensom därtill hörande lös egendom, maskiner, ledningar och byggnader, som icke eljest enligt arrendekontraktets bestämmelser skulle utan lösen tillfalla staten, samt att, om staten icke ville begagna sig af denna lösenrätt, kommunen vid arrendets frånträdande skulle vara skyldig att från det arrenderade området bortföra hvad kronan icke önskade öfvertaga, samt

8:o) att den till kommunens begagnande i sammanhang med vattenkraften upplåtna marken skulle utan godtgörelse för de å den-

samma under arrendetiden gjorda förbättringar vid arrendets upphörande till staten åter afträdas.

För att åstadkomma närmare utredning angående den afgift, som borde fordras för upplåtelsen, anbefalldes Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 18 januari 1908 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att låta verkställa sådan utredning äfvensom inkomma med förnyadt utlåtande i ärendet.

Med anledning däraf har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen låtit kaptenen vid väg- och vattenbyggnadskåren John Ekelund, i vissa hänseenden biträdd af domänintendenten Oskar Erickson och godsägaren grefve J. G. von Seth såsom gode män, utföra denna utredning. Resultatet däraf har Ekelund framlagt i ett till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ställt skriftligt yttrande jämte en af honom från andra kartor sammandragen karta, hvilka handlingar nämnda styrelse med eget utlåtande af den 13 mars 1908 öfverlämnat till Eders Kungl. Maj:t.

*Väg- och vatten-
byggnads-
styrelsen den
13 mars 1908.*

Kaptenen Ekelund har i sitt yttrande anfört hufvudsakligen följande.

Fallen Götaström och Fågelfors vore belägna i Lagaåns öfre lopp och sålunda af mindre betydelse, då vattenmängden i ån vid lågvatten å denna sträcka vore jämförelsevis liten. Å åns västra strand sträckte sig kronans mark upp mot Götafors; å den östra ginge den något längre upp efter ån. Från gränslinjen å västra stranden flöte ån med ringa lutning och omgifven af delvis mycket lågt liggande ängar ned mot Götaström, där den gjorde ett mindre fall, som förr användts, men nu låge alldeles obegagnadt. För vattenfallets uttagning använda byggnader vore till större delen raserade och i öfrigt förfallna.

Från Götaström flöte ån vidare, begränsad af höga skogbevuxna stränder, nedom hvilka dock här och där funnes låga, tidvis vattendränkta ängsmarker, till Fågelfors, där den åter bildade ett mindre fall, som tillgodogjordes till kvarndrift. Dammyggnaderna vore där likaledes i så dåligt skick, att de näppeligen ens kunde repareras.

För utrönande af fallens höjd hade afvägning verkställt, för hvilken tagits till utgångspunkt den sydvästra hörnstenen i kvarnbyggnaden. Med ett antaget höjdläge af + 10,00 meter å denna punkt hade erhållits nedanstående höjdlägen å vattenytan i ån

nedom Fågelfors vattenfall + 9,06 meter

ofvan Fågelfors dammyggnader + 10,82 meter

nedom Götaströms vattenfall + 12,67 meter

ofvan Götaströms dammyggnader + 15,22 meter

vid gränsen af kronans mark å åns västra sida + 16,34 meter.

Vid afvägningstillfället hade Ekelund efter mätning å ett i Götaströmsdammen befintligt skibord uppskattat den framrinnande vatten-

mängden till omkring 5 kubikmeter per sekund. Denna vattenmängd vore större än den s. k. industriella lågvattenmängden, som af vattenfallskommittén i dess utredning år 1903 öfver staten tillhöriga vattenfall uppgifvits till 2,1 kubikmeter per sekund, motsvarande 8 sekundliter per kvadratkilometer. Absolut minsta framrinnande vattenmängden hade uppgifvits till 1,4 kubikmeter per sekund.

Af ärendet bifogade handlingar framginge, att vederbörande spekulanter på vattenfallen ämnat uttaga fallen genom tvänne anläggningar, den ena vid Götaström och den andra vid Fågelfors. Genom uppdämning skulle enligt förestående kunna erhållas en fallhöjd af 3,67 meter vid det förra stället och 3,61 meter vid det senare. Det syntes emellertid mycket tvifvelaktigt, om en sådan anordning kunde blifva ekonomiskt fördelaktig med hänsyn såväl till de små fallhöjderna som till den ringa vattenmängd, på hvilken man kunde stödja beräkningarna af vattenkraften. Däremot ställde sig frågan annorlunda, om man toge ut bägge vattenfallen på ett ställe, hvilket äfven skulle låta sig göra. Dammen skulle i så fall förläggas strax ofvan de nuvarande dammbyggnaderna vid Fågelfors och byggas så hög, att den dämde upp vattnet ända till den punkt å åns västra sida, där kronans ägor slutade. Den tillgängliga fallhöjden skulle därigenom blifva 16,34—9,06 = 7,28 meter, motsvarande, efter afdrag för förluster i tubledningar och kanaler af omkring 0,6 meter, en effektiv fallhöjd af 6,7 meter, som vid industriell lågvattenmängd lämnade en turbinkraft af 140 effektiva hästkrafter.

Vederbörande intressenter hade äfven vid förrättningen för Ekelund uppgifvit, att de själfva kommit till insikt om, att det skulle ställa sig fördelaktigare att uttaga vattenfallen på ett ställe, hvadan de önskade ändra sin framställning därhän att endast arrendera erforderlig mark för en eventuell kraftstationsanläggning vid Fågelfors.

Beträffande arrendet för vattenkraften hade detsamma af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits till 10 kronor per effektiv turbinhästkraft vid industriell lågvattenmängd. Arrendets storlek borde ju vara beroende af vattenfallets läge, möjligheterna för dess utnyttjande m. fl. omständigheter och i detta hänseende läge ifrågavarande vattenfall mycket väl till, belägna på endast några kilometers afstånd från Skillingaryd, där en icke obetydlig kraft syntes genast kunna af-sättas till industri och belysning. Men man måste äfven taga hänsyn till den omständigheten, att äfven om bägge fallen kunde uttagas på ett ställe, de erforderliga vattenbyggnaderna likväl skulle blifva ganska dyra. Sålunda måste en damm byggas tvärs öfver ån, och då ån i

sin midt vore flera meter djup, måste dammen blifva öfver 10 meter hög; komme därtill, att den skulle byggas på den fina mosand, som finnes i hela trakten kring Skillingaryd, så vore gifvet, att kostnaderna för dammen blefve förhållandevis stora. Själfva kraftstationsbyggnaden skulle likaledes byggas på samma sorts mark, hvarför äfven för denna nödiga grundförstärkningar måste göras, hvilka förorsakade afsevärda kostnader. Det blefve därför ett för kommunen ganska stort företag att utföra för vattenkraftens uttagning nödiga byggnader och skulle knappast löna sig, om ej säker afsättning på förmånliga villkor finnes för en stor del af kraften. På grund af dessa stora anläggningskostnader, som ju måste förräntas och amorteras, syntes arrendet från kronans sida för såväl vattenkraft som erforderlig mark böra sättas så lågt som möjligt, då ju vattenfallen för närvarande för kronan hade mycket litet värde, men det allmänna i hög grad skulle gagnas, genom att enskilda personer nedlade penningar för fallens tillgodogörande. Ekelund ansåge därför, att det af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna arrendebeloppet 10 kronor per effektiv turbinhästkraft vid industriellt lågvatten vore det högsta, som borde ifrågakomma, och då, enligt hvad i det föregående sagts, 140 hästkrafter kunde beräknas vid industriellt lågvatten, föresloge Ekelund, att arrendebeloppet skulle fastställas till 1,400 kronor per år.

Det hade förut framhållits, att Lagaåns stränder å åtskilliga ställen utefter den del, som berördes af den ifrågasatta uppdämningen, utgjordes af ängar, som redan nu tidvis vore skadade af vatten. Bakom dessa ängar höjde sig emellertid de skogbevuxna stränderna ganska hastigt, så att egentligen endast de sankt ängarna komme att sättas under vatten genom uppdämningen. Gränserna för denna, likasom för det till kraftstationsanläggning, upplag m. m. erforderliga området, vore å omförmälda karta inlagda med röda linjer och arealen af den genom uppdämningen skadade marken uppginge, så noga som den af kartan med tillhörande beskrifning kunnat beräknas, till 31 hektar ängsmark och 3,5 hektar skogsmark. För kraftstationsanläggningen föreslaget område, 4,5 hektar, utgjordes helt och hållet af skogsmark.

Vid uppskattning af markens värde hade de för värderingen tillkallade gode männen framhållit, att af förenämnda ängsmarker utgjordes de mellan Fågelfors och Götaström belägna af s. k. staggängar, som hufvudsakligen begagnades till bete, samt ängarna ofvan Götaström — det s. k. Ådule — af sämre, sankt belägna starrängar, och åsatt samtliga ängarna ett saluvärde af 200 kronor per hektar. Arrendet hade

ansetts böra utgå med 5 procent af saluvärdet och sålunda utgöra 10 kronor per hektar och år.

Skogsmarken bestode af medelmåttig mark och värderades till 100 kronor per hektar eller i arrende till 5 kronor per hektar och år, hvarvid dock bemärktes, att arrendatorn borde vid tillträdet lösa å den arrenderade marken växande skog efter af vederbörande skogstjänsteman verkställd värdering.

Vid Fågelfors funnes, som förut nämnts, en kronan tillhörig kvarn med tillhörande bostad och ekonomibyggnader. Dessa byggnader hade vid värderingen åsatts följande värden:

Boningshuset af timmer, brädfodradt och försedt med tak af tegel, innehållande 3 rum och 1 kök	kronor 2,500: —
Ladugårdsbyggnad af timmer och resvirke, täckt med halm, i bristfälligt skick	„ 500: —
Vedbod af resvirke, täckt med stickor.....	„ 150: —
Brygghusbyggnad af trä, täckt med stickor samt försedd med inmurad järngryta	„ 200: —
Kvarnbyggnad i tre våningar af resvirke, täckt med papp	„ 3,000: —
Sågbyggnad af resvirke, täckt med stickor, mycket förfallen	„ 300: —
Stallbyggnad af resvirke, täckt med papp, i sämre skick ..	„ 150: —
	<hr/>
	Summa kronor 6,800: —.

De kronan tillhöriga inventarierna i kvarnen vore mycket slitna och hade, med hänsyn till att hjulen vore nästan utslitna, åsatts ett värde af kronor 3,500: —.

Af förenämnda byggnader vore endast själfva kvarnhuset, sågen och stallbyggnaden belägna nere vid vattenfallet, under det att de öfriga låge på åns östra strand och sålunda icke vore berörda af den eventuella damm- och kraftstationsanläggningen.

Uti sitt förberörda utlåtande af den 13 mars 1908 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarat sig icke hafva något att erinra mot den sålunda verkställda utredningen samt framhållit, att enligt därvid använda beräkningsgrunder det årliga arrendebeloppet skulle komma att utgöra 1,400 kronor för vattenkraften och 350 kronor för marken. Utöfver de af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess utlåtande i ärendet den 19 november 1907 för bifall till Tofteryds kommuns förevarande ansökning uppställda villkor, föreslog nu styrelsen med stöd af den verkställda utredningen följande arrendevillkor, nämligen

att det årliga arrendet för själfva vattenkraften jämte för anläggningen erforderligt, å omförmälda karta med röda begränsningslinjer angifvet markområde skulle under den första arrendeperioden bestämmas till sammanlagdt 1,750 kronor,

att de vid Fågelfors nu befintliga, i kaptenen Ekelunds yttrande angifna byggnader och inventarier skulle af arrendatorn vid tillträdet lösas med sammanlagdt 10,300 kronor, samt

att arrendatorn äfvenledes skulle vid tillträdet lösa all å den arrenderande marken växande skog efter af vederbörande skogstjänsteman verkställd värdering.

Öfver hvad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sålunda anført och hemställt har arméförvaltningen den 2 april 1908 afgifvit infordradt utlåtande.

Arméförvaltningen den 2 april 1908.

Däruti har arméförvaltningen anført i hufvudsak följande.

Därest vattenfallet vid Fågelfors öfverlättes till Tofteryds kommun, skulle ej allenast de å kraftstationsområdet uppförda, utan jämväl öfriga till lägenheten hörande byggnader liksom ock i kvarn- och sågbyggnaderna befintliga, kronan tillhöriga inventarier, blifva för arméförvaltningen onyttiga, hvarför, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, skyldighet för kommunen att inlösa samtliga byggnader och inventarier borde fästas såsom villkor för upplåtelsen. Vid i det föregående berörda, år 1903 verkställda värdering uppskattades byggnaderna, såsom redan nämnts, till sammanlagdt 6,000 kronor och inventarierna, som år 1897 i inköp köstat 5,500 kronor, till 4,500 kronor eller tillhopa 10,500 kronor. Nu hade byggnader och inventarier värderats till (6,800: — + 3,500: —) sammanlagdt 10,300 kronor. De nu åsatta värdena stode med hänsyn till företagna reparationer å byggnaderna och förekommen slitning af inventarierna i rimligt förhållande till de år 1903 åsatta värden och godkändes af arméförvaltningen.

I fråga om den landtförsvaret tillöriga marken ansåge arméförvaltningen den ifrågasatta upplåtelsen ej böra omfatta mera än hvad för det af kommunen afsedda ändamål erfordrades, hvarefter återstoden af marken borde tilläggas Skillingaryds skjutfält. Den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna årliga arrendeafgift för mark, som upplättes, ansåge arméförvaltningen skälig; men på grund därpå, att de såväl för vattenkraften som för marken ifrågakommande årsafgifter skulle fördelas mellan särskilda myndigheter, syntes det arméförvaltningen lämpligt, att afgifterna i blifvande aftal särskildes och bestämdes till 1,400 kronor för vattenkraften och 350 kronor för marken; och borde, därest upplåtelsen komme till stånd, framdeles efter angifven delnings-

grund bestämmas hvad häraf skulle tillkomma den ena eller andra myndigheten.

Någon erinran i öfrigt hade arméförvaltningen ej att göra mot de af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för upplåtelsen i fråga föreslagna villkor och ej heller mot den i kommunens först angifna plan föreslagna ändringen därutinnan, att vattenfallen skulle uttagas, ej både vid Götaström och Fågelfors, utan endast vid Fågelfors. Såsom förutsättning för den ifrågavarande upplåtelsen ville arméförvaltningen dock föreslå, att kommunen därest den före den 1 januari 1912 önskade komma i besittning af vattenfallet vid Fågelfors och till denna lägenhet hörande mark, skulle träffa öfverenskommelse med arrendatorn af lägenheten om arrendets upphörande före sistnämnda dag och ikläda sig skyldighet gälda det skadestånd för mistad arrenderrätt, hvartill arrendatorn kunde vara berättigad.

På grund af hvad sålunda förekommit anbefalldes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län att i ärendet infordra yttrande från kommunen samt att inkomma därmed äfvensom med eget underdånigt utlåtande.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
hafvande i Jön-
köpings län den
31 juli 1908.*

Det sålunda infordrade utlåtandet afgafs af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 31 juli 1908 och voro därvid fogade yttrande från kommunen med tillhörande handlingar jämte utlåtande af kronofogden i orten.

Under den handläggning, som sålunda kommit ärendet till del, har detsamma i viss mån kommit i annat läge.

Såsom af kaptenen Ekelunds förenämnda utlåtande, jämfördt med den därtill hörande kartan, framgår, utgick man vid den af nyssnämnda tjänsteman företagna förrättningen från den förutsättningen, att själfva kraftstationsanläggningen skulle förläggas vid Fågelfors väster om ån å ett å kartan med röda linjer och röd påskrift utmärkt område om tillhopa 4 hektar 50 ar. Emellertid hade sedermera upptäckts, att detta område till stor del icke tillhörde kronan, som söder om kronoparken icke äger något område väster om den här i två och delvis flera grenar delade åns västra gren. Endast 1 hektar 80 ar af området, hvilken del däraf låg inom kronoparken, var sålunda kronans egendom. Det blef således nödvändigt att ännu en gång förändra planen för anläggningen.

Man beslöt sig nu för att ordna saken så, att kommunen skulle söka för anläggningen erhålla upplåtelse af, utom nyssnämnda 1 hektar 80 ar, ytterligare ett område af kronoparken på åns västra sida samt dessutom ett område på östra sidan. Båda dessa sista områden hafva af kaptenen Ekelund utmärkts med röda pricklinjer å kartan och beräknats i anse-

ende till arealen omfatta, det förra 2 hektar och det senare 1 hektar 80 ar. Själfva byggnaderna skulle förläggas till sistnämnda område.

Under åberopande rörande nu angifna förhållanden af ett af kaptenen Ekelund utfärdadt skriftligt intyg anhöll kommunen i sitt yttrande om upplåtelse af de senast omförmälda områdena.

Tillika anhöll kommunen, att arrende och lösensummorna måtte nedsättas.

Till stöd härför åberopades följande af ingenjören Paul Toll från Stockholm uppgjorda:

Räntabilitetsberäkning för anläggning af elektrisk kraftstation i Lagan vid Fågelfors med utnyttjande af de i kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknade, till ett antal af 140 uppgående hästkrafterna.

Inlösen af byggnader och verk	kr.	10,300: —
Byggnadskostnader (däraf enbart till dammbyggnaden 50,000)	»	89,700: —
		<hr/> Summa kronor 100,000: —

Driftkostnad årligen.

Ränta å 100,000 kronor å 5 procent	kr.	5,000: —
Amortering af 100,000 kronor på 50 år »	»	2,000: —
Årligt arrende	»	1,750: —
Underhåll och brandförsäkringsafgifter å byggnader	»	300: —
Underhåll å turbinanläggningen	»	140: —
» å elektriska anläggningen	»	1,400: —
Personal för skötsel	»	2,460: —
Oljor, trassel, packningar etc.	»	800: —
Förvaltning	»	600: —
		<hr/> Summa kronor 14,450: —

Antages årlig hyra per hästkraft till	kr.	100: —
så blir den årliga inkomsten $140 \times 100 =$	»	14,000: —
Enligt ofvan blir driftkostnaden per år	»	14,450: —

Häraf framgår att, för att kapitalet skulle gifva 5 procent, erfordras en lägre anläggningskostnad.

Vidare anförde kommunen i förevarande hänseende hufvudsakligen följande.

Af förenämnda räntabilitetsberäkning framginge, att utbyggandet af vattenfallen, inberäknadt dammbyggnaden och inlösen af byggnaderna, komme att belöpa sig till 100,000 kronor oberäknadt årliga arrendet af fallen, som utgjorde räntan på ett kapital af 35,000 kronor. Hela kapitalkostnaden kunde således beräknas till 135,000 kronor. Lades härtill kostnaden för kraftens uppdelning och utportionering, till hvilken kostnad hänsyn ej tagits uti kalkylen, vore det klart, att den slutliga nyttiga energibehållningen å motoraxeln blefve relativt dyrbar. Dessutom vore vid kalkylens uppgörande icke beräknad den årliga förlust, som komme att drabba kommunen därigenom, att några år torde förgå, innan all kraften hunne blifva fullt utnyttjad för industriella behof. Det vore emellertid viktigt, att billig kraft kunde beredas den nuvarande hemindustrien, då fara vore att den eljest icke kunde bestå i konkurrensen och vidare utvecklas, utan komme att koncentreras i större fabriker med däraf följande sociala missförhållanden. En omständighet, som äfven syntes böra föranleda vissa hänsyn från statens sida, vore att antagligen inom kort Jönköpings regemente komme att förflyttas från Skillingaryd, hvarigenom samhällets invånare skulle komma att beröfvas en stor del af sina hittillsvarande inkomster. Slutligen borde erinras, att anläggningarna vid Fågelfors för närvarande befunne sig i fallfärdigt skick, hvadan synnerligen dyrbara arbeten för deras istandsättande inom kort förestode, om de fortfarande skulle kunna utnyttjas.

Kronofogden har, med vitsordande af de utaf kommunen omnämnda förhållanden, tillstyrkt bifall till kommunens ansökning i hufvudsak på de af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna villkor, dock med den ändring, att den årliga arrendesumman borde nedsättas till sammanlagdt 1,500 kronor eller 1,200 kronor för vattenkraften och 300 kronor för marken; att kronan skulle, i fall af behof, vara berättigad åtnjuta kraft från den tillämnade kraftanläggningen till samma pris och villkor som öfriga förbrukare inom kommunen; samt att inlösningssumman för hus och inventarier vid Fågelfors borde nedsättas från 10,300 kronor till 10,000 kronor.

För egen del har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt medgifvande för kommunen att för en tid af 50 år arrendera ifrågakomma vattenfall äfvensom förenämnda i kommunens yttrande angifna jordområden. Vidare har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande anfört hufvudsakligen följande.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppfattning vore ej något att erinra mot de af domänstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och arméförvaltningen föreslagna villkor. Till dessa borde

ytterligare läggas den bestämmelsen, att, därest elektrisk kraft för statsverkets räkning skulle erfordras och finnas tillgänglig vid den tillämnade kraftstationen, dylik kraft skulle lämnas statsverket till samma pris som öfriga förbrukare. Ej heller vore något att anmärka mot de vid den af kaptenen Ekelund företagna förrättningen föreslagna beloppen af arrendeafgiften, tillhopa 1,750 kronor, eller lösen för byggnaderna vid Fågelfors, 10,300 kronor.

Domänstyrelsen har i förnyadt underdånigt utlåtande den 1 oktober 1908 funnit icke något vara att erinra mot att till den kronan tillhöriga delen af det till plats för kraftstation med mera från början afsedda område lades jämväl de å kartan med röda streckade linjer utmärkta områdena. Dock borde den å området varande skogen efter värdering af jägmästare lösas af kommunen samt kronan förbehållas rätt till vattenkraft efter samma pris som förbrukare inom kommunen. Beträffande arrendeafgiften kunde densamma nedsättas till 300 kronor för marken under de första 20 åren af upplåtelseiden.

*Domänstyrelsen
den 1 oktober
1908.*

Äfven arméförvaltningen har afgifvit förnyadt utlåtande i ärendet den 28 januari 1909 och därvid förmålt sig icke hafva något att erinra mot de af kronofogden tillstyrkta jämkningar af förut föreslagna belopp samt den af domänstyrelsen föreslagna tidsbegränsning i afseende å arrendeafgiften för marken, hvilken tidsbegränsning, enligt arméförvaltningens åsikt, borde gälla jämväl den arrendeafgift för vattenkraften, som nu kunde komma att bestämmas, på det att arrendeafgifterna måtte kunna, efter utgången af nämnda tid, tjugtu år, ändras efter då föreliggande förhållanden.

*Arméförvaltningen
den 28
januari 1909.*

Arméförvaltningen vidhölle hvad den för öfrigt i sina förut afgifna underdåniga utlåtanden anfört, därvid arméförvaltningen ville särskildt framhålla, att kommunen, därest upplåtelsen komme till stånd och kommunen önskade att före utgången af nu löpande arrendetid eller den 1 januari 1912 komma i besittning af vattenfallet vid Fågelfors och till denna lägenhet hörande mark, finge därom träffa öfverenskommelse med arrendatorn och iklåda sig skyldighet att gälda det skadestånd för mistad arrenderätt, hvartill han kunde vara berättigad. Tillika biträdde arméförvaltningen det af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna villkor i fråga om skyldighet för kommunen att tillhandahålla statsverket för dess eventuella behof elektrisk kraft till pris, ej öfverstigande hvad andra förbrukare af sådan kraft kunde komma att erlægga.

Vidare har vattenfallsstyrelsen afgifvit utlåtande i ärendet den

Vattenfallsstyrelsen.

19 februari 1909; och har styrelsen, som funnit en utarrendering af ifrågavarande vattenfall lämplig, i öfrigt anfört hufvudsakligen följande.

I det förslag till grunder för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall, hvilket inom kort torde komma att till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnas, hade enligt hvad styrelsen inhämtat, tiden för upplåtelse af kronan tillhörig vattenfallslägenhet ansetts böra uppgå till i regel 40 å 45 år, dock med Eders Kungl. Maj:t medgifven rätt att, där särskilda omständigheter påkallade en utsträckning af arrendetiden, förordna, att upplåtelse skulle ske för den längre tid, som i hvarje särskildt fall kunde befinnas skälig. Vid sådant förhållande kunde det ifrågasättas, huruvida nu ifrågavarande vattenfall borde upplåtas för längre tid än fyrtifem år. Då emellertid, enligt hvad handlingarna i ärendet gäfvé vid handen, kostnaderna för bebyggandet kunde förväntas uppgå till relativt högt belopp samt det måste anses vara af icke ringa vikt för det allmänna, att den hemindustri i trakten af Skillingaryd, för hvilkens förseende med drifkraft kommunen i främsta rummet önskade arrendera vattenfallen, finge sitt behof af drifkraft fyllt på jämförelsevis billiga villkor, funne sig styrelsen böra tillstyrka, att arrendetiden bestämmes till femtio år.

För att arrendatorn redan vid aftalets ingående skulle kunna till fullo öfverblicka sina därigenom uppkommande förpliktelser mot kronan, borde arrendeafgiften, åtminstone såvidt anginge vattenkraften, enligt styrelsens mening redan nu fastställas för hela upplåtelse tiden. Då kommunen i ett blifvande arrendeafstal torde böra tillförbindas att vid arrendetidens slut till kronan utan lösen afstå vissa å lägenheten befintliga delar af vattenkraftsanläggningen, kunde det ifrågasättas, om ej arrendeafgiften för vattenkraften skäligen borde ytterligare något nedsättas under det i sådant afseende senast föreslagna belopp, 1,200 kronor. Enligt i ärendet förebragt utredning beräknades vattenfallen vid Götaström och Fågelfors, om hela vattenkraften tillgodogjordes genom en anläggning å sistnämnda plats, vid industriell lågvattenmängd lämna ett kraftbelopp af 140 effektiva turbinhästkrafter. Arrendeafgiften skulle således utgå med c:a 8 kronor 57 öre per hästkraft. För att för kommunen underlätta finansieringen af den planerade anläggningen syntes denna afgift böra nedsättas till 7 kronor 50 öre per hästkraft och sålunda böra utgå för vattenkraften i dess helhet med 1,050 kronor för år.

Hvad anginge öfriga föreslagna villkor för utarrenderingen ansåge styrelsen lämpligt, att de bringades i närmare öfverensstämmelse med förenämnda förslag till förvaltningsföreskrifter för sådana kronan tillhöriga vattenfall, som stode under styrelsens förvaltning.

På grund af hvad sålunda anförts finge styrelsen, utan att dock vilja uttala någon mening om, huruvida i omförmälda förslag till förvaltningsföreskrifter intagna bestämmelser rörande utarrendering af kronan tillhöriga vattenfall borde i oförändrad form blifva normerande för upplåtelse af vattenfall, som vore styrelsen underlagdt, i underdånighet tillstyrka bifall till nu ifrågavarande ansökning på följande villkor:

1:o) att den årliga arrendeafgiften för såväl vattenkraften som det för vattenkraftsanläggningen erforderliga, å en de remitterade handlingarna bilagd karta med röda begränsningslinjer angifna markområdet fastställdes till sammanlagdt 1,350 kronor,

2:o) att arrendetiden bestämdes till femtio år, med rätt för kommunen att efter arrendetidens utgång för den tid samt mot den arrendeafgift och de villkor i öfrigt, hvilka med hänsyn till då rådande förhållanden kunde anses skäligen, varda bibehållen vid arrendet, såvida icke kronan senast fem år före arrendetidens utgång underrättade kommunen, att dylik förlängning icke af kronan medgäfves;

3:o) att de vid Fågelfors nu befintliga, i handlingarna närmare angifna byggnader och inventarier skulle af arrendatorn vid tillträdet lösas med sammanlagdt tiotusen kronor;

4:o) att kommunen äfvenledes skulle vid tillträdet lösa all å den arrenderade marken växande skog efter af vederbörande skogstjänsteman skedd värdering;

5:o) att kommunen skulle vara skyldig att, innan vattenfallens byggnade finge påbörjas, till den myndighet, som kunde blifva af Kungl. Maj:t bestämd, ingifva förslag till de anläggningar för vattenkraftens utnyttjande, hvilka kommunen hade för afsikt att vidtaga, med rätt för nämnda myndighet såväl att öfvervaka, att de anläggningar, som af kommunen utfördes å vattenfallslägenheten, verkställdes på ett ändamålsenligt och betryggande sätt och i öfverensstämmelse med godkända ritningar, som äfven att meddela de närmare föreskrifter, som med afseende å arbetets utförande kunde befinnas erforderliga;

6:o) att, därest kommunen vid utförande af vattenkraftsanläggningen gjorde större afvikelse från det godkända förslaget till anläggningen eller icke utförde denna på ett ändamålsenligt och betryggande sätt och i enlighet med meddelade föreskrifter, arrendet skulle, om sådant å kronans vägnar påfordrades, vara förverkadt och kronan förty vara berättigad att uppsäga aftalet;

7:o) att arbetet med vattenkraftsanläggningens utförande skulle vara påbörjadt inom ett år och avslutadt inom fyra år, räknadt från det laga kraftvunnet tillstånd till densamma meddelats, såvida icke

Kungl. Maj:t efter förhandenvarande omständigheter skulle finna skäligt förlänga nämnda tid, vid påföljd att kommunen, i händelse af försumelse med afseende å byggnadsarbetets utförande, om sådant å kronans vägnar yrkades, skulle anses hafva förverkat arrendet och kronan förty vara berättigad att uppsäga aftalet;

8:o) att kommunen skulle vara skyldig att på egen bekostnad uppföra och underhålla stängsel omkring vattenfallslägenheten i den utsträckning, som af vederbörande myndighet pröfvades erforderlig;

9:o) att flottled, därest sådan förefunnes eller komme att anordnas å ifrågavarande del af ån, samt led för fiskens gång skulle af kommunen anordnas genom de blifvande dammbyggnaderna i öfverensstämmelse med hvad därom kunde komma att i behörig ordning föreskrifvas;

10:o) att kommunen skulle vara skyldig att vid arrendetidens utgång eller om arrendet upphörde till följd af förverkande till kronan utan lösen afstå samtliga kommunen tillhöriga, å lägenheten befintliga anordningar dels för vattnets dämning och ledande till och från kraftanläggningen, såsom dammar, rännor, kanaler, tuber, tunnlar och turbinkammare, dels ock för flottning och fiskens gång äfvensom hvad till dylika anordningar hörde såsom luckor med manöveranordningar, isgrindar o. d.;

11:o) att det skulle åligga kommunen att, om kronan icke ville öfvertaga de under 10:o) omförmälda anordningar, inom viss förelagd tid bottaga dem och i öfrigt vidtaga sådana åtgärder, att vattendraget återställdes i samma läge som före nämnda anordningars utförande, med kronan förbehållen rätt att, om kommunen icke fullgjorde sina åligganden i detta hänseende, låta utföra arbetet på kommunens bekostnad;

12:o) att när arrendet upphörde, kommunen skulle hembjuda kronan till inlösen de delar af anläggningen jämte därtill hörande byggnader, maskiner, ledningar o. d., hvilka funnes å vattenfallslägenheten och icke, enligt hvad här förut sagts, skulle utan lösen tillfalla kronan;

13:o) att, där kronan ej, helt eller delvis, ville inlösa hvad sålunda hembjudits, eller ej inom två månader, från det hembud gjorts, förklarar sig därtill villig, kommunen skulle äga från lägenheten bortföra hvad kronan icke önskade öfvertaga, vid påföljd att, om detta ej skett inom viss förelagd tid, ifrågavarande kommunen tillhöriga egendom tillföle kronan utan lösen, med rätt för kronan att, där kronan det hellre ville, låta på kommunens bekostnad bortföra egendom, hvarom nu vore fråga;

14:o) att alla under 10:o) omförmälda anordningar, som komme till utförande å vattenfallslägenheten, skulle, där ej på grund af särskilda omständigheter medgäfves undantag, af kommunen vårdas och

underhållas, så att de under hela arrendetiden vore i fullgodt stånd, med förpliktelse för kommunen att, om denna skyldighet eftersattes, till kronan utgifva ersättning, när lägenheten afträddes;

15:o) att lösen, ersättning eller skadestånd, som det åläge part att utgifva, när arrendet upphörde, skulle, där öfverenskommelse ej kunde träffas om löseskillingens, ersättningsens eller skadeståndets belopp, bestämmas af tre eller, om någondera parten det yrkade, af fem ojäfviga sakkunniga skiljemän;

16:o) att i skiljenämnden parterna skulle äga insätta lika antal ledamöter, hvarefter de sålunda utsedda skulle äga tillkalla ytterligare en skiljeman såsom ordförande, med rätt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län att, där någondera parten tredskades att utse skiljeman, eller de utsedde ej kunde förena sig om valet af ordförande, förordna om valet;

17:o) att, där part ej nöjdes med hvad de flesta skiljemännen sade, hvad därom funnes stadgadt i 2 kap. 8 § af lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom skulle lända till efterrättelse;

18:o) att arrendet icke finge utan kronans medgifvande af kommunen å annan öfverlåtas;

19:o) att därest elektrisk kraft blefve erforderlig för tillgodoseende af något kronans ändamål och sådan funnes tillgänglig vid den tillämnade vattenkraftsanläggningen, kommunen skulle vara skyldig att tillhandahålla kronan dylik kraft till ett pris icke öfverstigande det, som erlades af öfriga förbrukare; samt

20:o) att, därest kommunen önskade att före utgången af nu löpande arrendetid eller den 1 januari 1912 komma i besittning af vattenfallet vid Fågelfors och till denna lägenhet hörande mark, kommunen ägde att därom träffa öfverenskommelse med den nuvarande arrendatorn, med skyldighet för kommunen att gälda det skadestånd för mistad arrenderätt, hvartill denne kunde vara berättigad.

Under ärendets beredning inom departementet hafva slutligen utredningar angående kronans äganderätt till vissa af ifrågavarande områden företagits dels inom landtmästeristyrelsen och dels af kommissionslandtmätaren i Jönköpings län John Pettersson. Då af dessa utredningar synes framgå, att all den mark, som afses i kommunens senaste framställning, tillhör kronan, torde vidare redogörelse för dessa utredningar icke erfordras. Af kommissionslandtmätaren Petterssons utredning framgår, att det område öster om ån kommunen önskar förvärfva till plats för kraftstationsafläggningen uppgår tillhopa till 1 hektar 77 ar. En af kommunens ombud vid Petterssons förrättning gjord framställning

*Utredning
under hand.*

om utvidgning af detta område torde ej böra föranleda uppehåll med ärendets afgörande.

Beträffande kommunens framställning om mark till nödiga vägar har vederbörande jägmästare under hand meddelat, att till den plats, där den ifrågasatta kraftstationen eventuellt komme att förläggas ledde två skilda vägar från stora häradsvägen. Den ena af dessa vägar ginge till hela sin längd af 1,100 meter öfver Götaströms kronopark, och den andra vägen ginge till 700 meter öfver kronoparken samt till de närmast häradsvägen belägna 200 meter öfver hemmanet Fåglabäck. Båda vägarna vore körbara och torde vara fullt tillräckliga för kraftstationens behof. Skulle emellertid någon utvidgning i bredden för någondera af vägarna komma att erfordras, kunde detta väl gå för sig utan nämndvärd olägenhet för kronoparken.

*Departements-
chefen.*

Då ifrågavarande vattenfall icke äro inom en öfverskådlig framtid erforderliga för något statens ändamål, synes mig det bästa sättet för deras tillgodogörande vara att utarrendera dem. Jag anser mig således böra i hufvudsak tillstyrka bifall till förevarande ansökning. Till stöd för densamma kan särskildt anföras, att det är en kommun, som önskar arrendera fallen hufvudsakligen för att stödja och främja en sedan gammalt bestående industri inom orten, hvilken eljest skulle hafva svårt att hålla sig uppe. Hvarken mot storleken af de områden, som ansetts behöfliga för anläggningen eller beträffande det föreslagna sammanlagda arrendebeloppet, 1,350 kronor eller lösenbeloppet, 10,000 kronor har jag i betraktande såväl af upplåtelsens allmännyttiga ändamål, som af hvad i ärendet upplysts angående de jämförelsevis stora kostnader, som äro förbundna med den ifrågasatta anläggningen, något att erinra, därvid jag dock för betryggande af såväl det med upplåtelsen afsedda ändamål som ock kronans framtida rätt anser de af vattenfallsstyrelsen föreslagna villkoren böra i hufvudsak lända till efterrättelse.

Beträffande fördelningen af arrendebeloppet torde det tillåtas mig att framdeles få förelägga Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Under återopande af hvad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva,

att de staten tillhöriga vattenfallen i Lagan vid Götaström och Fågelfors i Tofteryds socken af Jönköpings län jämte för vattenfallens tillgodogörande nödiga, å den i ärendet återopade kartan närmare angifna jordområden må till Tofteryds kommun på arrende upplåtas för den tid samt mot den arrendeavgift och på de hufvudsakliga villkor i öfrigt, som vattenfallsstyrelsen i sitt förberörda utlåtande angifvit,

äfvensom med rätt för kommunen att fritt begagna de öfver kronoparken till området ledande vägar mot skyldighet att enligt lag deltaga i deras underhåll.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:
Hjalmar Almgren.